

17 257

Europese Assemblee voor Veiligheid en Defensie (Assemblee van de West-Europese Unie)

Nr. 49

VERSLAG VAN DE 57STE PLENAIRE ZITTING VAN DE EUROPESE ASSEMBLEE VOOR VEILIGHEID EN DEFENSIE (ASSEMBLEE VAN DE WEST-EUROPESE UNIE)

Vastgesteld 23 december 2009

Inleiding

De Europese Assemblee voor Veiligheid en Defensie (voorheen de Assemblee van de West-Europese Unie) heeft van 1 tot en met 3 december 2009 in Parijs haar 57ste plenaire vergadering gehouden. Er namen 97 parlementariërs uit 24 EU-lidstaten deel aan deze vergadering. Daarnaast namen er 18 parlementariërs deel uit de NAVO-landen Kroatië, Noorwegen en Turkije, evenals 11 parlementariërs uit 6 landen die als partner aan de Assemblee verbonden zijn (Macedonië, Rusland, Servië, Oekraïne, Georgië, Montenegro). De Staten-Generaal werden vertegenwoordigd door het Tweede-Kamerlid Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA).

Tijdens deze zitting is het Tweede-Kamerlid Blom (PvdA) herkozen als vice-president van de Assemblee voor een termijn van een jaar. Het lid Aasted-Madsen heeft namens de Defensiecommissie, die haar in juni 2009 tot rapporteur had benoemd, een rapport met bijbehorende aanbeveling gepresenteerd over *European Union support for UN peacekeeping operations*. Voorts is er door verschillende sprekers aandacht besteed aan de toekomst van het Europese Veiligheids- en Defensiebeleid en meer in het bijzonder van de Assemblee, nu het Verdrag van Lissabon in werking is getreden.

De volgende rapporten zijn tijdens de zitting besproken, gevolgd door een stemming over bijbehorende aanbevelingen:

1. Towards a new security architecture for Europe? – reply tot the annual report of the Council, doc. C/2053 (Politieke Commissie)
2. European Security and the Middle East, doc. C/2060 (Politieke Commissie)
3. Current developments in nuclear non-proliferation and disarmament, doc. C/2052 (Politieke Commissie)

4. EU and WEU Council information on European security and defence policy, doc. C/2059 (Politieke Commissie)
5. European maritime surveillance, doc. C/2051 (Defensiecommissie)
6. The war in Afghanistan: implications for the region, doc. C/2050 (Defensiecommissie)
7. European Union support for UN peacekeeping operations – reply to the annual report of the Council, doc. C/2049 (Defensiecommissie)
8. Strengthening the European Defence Technological and Industrial Base (EDTIB) – reply to the annual report of the Council, doc. C/2048 (Technologie en Ruimtevaart Commissie)
9. Models and structures of interparliamentary cooperation, doc. C/2055 (Commissie voor Parlementaire en Publieke Relaties)
10. European security and enlargement: shifts in public opinion, doc. C/2054 (Commissie voor Parlementaire en Publieke Relaties)

Tot slot heeft de Assemblee haar jaarrekening voor 2008 goedgekeurd en een budget voor 2010 aangenomen.

De aangenomen rapporten en aanbevelingen zijn integraal terug te vinden op de website: http://www.assembly-weu.org/en/documents/sessions_ordinaires/rpt/rpt.php?annee=2009 Hieronder volgt per commissie een samenvatting van de betreffende rapporten en aanbevelingen.

Politieke commissie

- *Towards a new security architecture for Europe? – reply to the annual report of the Council* (rapporteurs: Arcadio Díaz Tejera, Spanje, Gerd Höfer, Duitsland): De rapporteurs hadden zich gebogen over de internationale politieke situatie die is ontstaan als gevolg van het voorstel dat de Russische president Medvedev in juni 2008 heeft gedaan voor een nieuwe Europese veiligheidsarchitectuur. Rusland beschouwt de huidige internationaal politieke constellatie als «West-centrisch» en te veel gebaseerd op de NAVO, waardoor Rusland en andere landen buitengesloten worden. Dit systeem is volgens de Russen niet in staat gebleken effectief op crises te reageren. Een nieuw juridisch verdrag zou, volgens president Medvedev, niet alleen door alle OVSE-staten getekend moeten worden, maar ook door internationale organisaties als de NAVO, de CSTO en de OVSE zelf. De rapporteurs plaatsten dit initiatief in de context van de hervormingen die de Russische president in eigen land probeert door te voeren. Binnenlandse hervorming is feitelijk een voorwaarde voor een succesvolle herziening van het Euro-Atlantische veiligheidssysteem. Uiteindelijk, zo zeiden de rapporteurs, komt het erop neer dat er voldoende vertrouwen bestaat om Rusland te beschouwen als een lid van de Euro-Atlantische familie van democratieën, met een daadwerkelijk belang bij een actief management van de gezamenlijke veiligheidsbelangen. Het merendeel van de OVSE-lidstaten voelt er weinig voor nieuwe instituties op te richten of een nieuw verdrag over Europese veiligheid af te sluiten. Er bestaat wel consensus over de noodzaak om het functioneren van de bestaande structuren te verbeteren, zodat de veiligheid van alle landen gelijkwaardig is. Daarvoor is het nodig dat alle partners dezelfde waarden delen, zo luidt de algemene opvatting. In juni 2009 heeft de OVSE het «Corfu

proces» gelanceerd, waarmee een gestructureerde dialoog in het leven is geroepen om vertrouwen tussen de deelnemende landen te herstellen, om na te gaan waar aanpassing en hervorming van de bestaande mechanismen en verplichtingen nodig is, om nieuwe voorstellen te ontwikkelen voor conflictpreventie en management en om nieuwe bedreigingen voor de Euro-Atlantische veiligheid te identificeren. De rapporteurs concludeerden dat het nodig is om op middenlange en lange termijn bredere concepten voor veiligheidssamenwerking te ontwikkelen, maar het zou volgens hen nog belangrijker zijn om op korte termijn de praktische samenwerking met Rusland te verdiepen, waarbij de zogenaamde «frozen conflicts» als prioriteit moeten worden bestempeld.

- *European Security and the Middle East* (rapporteur: Josette Durrieu, Frankrijk): De focus van dit rapport lag op het Arabisch-Israëlisch conflict. In de commissie had een stevige discussie plaatsgevonden over de ontwerp-resolutie, waarbij meerdere leden van de Britse delegatie van oordeel waren dat deze te zwaar zou oordelen over Israël en juist de verantwoordelijkheden van de Palestijnen en de Arabische buurlanden te licht zou opvatten. Zij slaagden erin de resolutie op meerdere punten te amenderen, bijvoorbeeld inzake de Israëlische nederzettingenpolitiek en het recht op terugkeer van Palestijnse vluchtelingen naar Israël, waardoor deze in hun ogen een evenwichtiger karakter kreeg. Er wordt weinig voortgang gemaakt in het Midden-Oosten Vredesproces, zo constateerde de rapporteur. Als oorzaken noemde zij de Palestijnse verdeeldheid tussen Hamas en Fatah, de Israëlische invasie van Gaza en de formatie van een rechts kabinet in Israël. Hoewel internationaal een tweestatenoplossing als de enige realistische uitweg uit het Israëlisch-Palestijnse conflict wordt gezien, lijkt de kans hierop verder weg dan ooit. Een assertieve en eensgezinde opstelling van de Arabische staten is van belang om het proces vlot te trekken, maar zij lijken hier niet in te slagen. De verkiezing van Barack Obama tot president van de Verenigde Staten leek een nieuwe stimulans aan het vredesproces te geven, maar een recente Amerikaanse strategiewijziging heeft de hoop op een doorbraak doen verdampen, zo stelde mevrouw Durrieu. Ook de EU heeft geen coherent beleid ten aanzien van het Midden-Oosten. Merkwaardig genoeg draagt de EU financieel veel bij aan de reconstructie van het gebied, maar vertaalt dit zich niet in politiek gewicht. Deze situatie vond de rapporteur onhoudbaar. Vrede in het Midden-Oosten moet door een beslissing van buiten de regio worden bewerkstelligd, zo zei zij. Het is in het belang van Europa om hierbij snel tot actie over te gaan, was haar conclusie.
- *Current developments in nuclear non-proliferation and disarmament* (rapporteur: Michael Hancock, Verenigd Koninkrijk): De heer Hancock onderzocht in zijn rapport de stand van zaken met betrekking tot het Strategic Arms Reduction Treaty (START), het Nuclear Non-Proliferation Treaty (NPT), het Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty (CTBT) and het Fissile Material Cut-Off Treaty (FMCT). Hij benadrukte het belang van een akkoord tussen de VS en Rusland over vermindering van het kernarsenaal voor het aflopen van START I in december 2009. Ook bepleitte hij een constructieve opstelling van de EU in de NPT Review Conference die voor mei 2010 is voorzien. Toerusting van het IAEA met meer middelen en autoriteit waren volgens hem noodzakelijk om tot een effectieve non-proliferatiestrategie te komen. Hij belichtte speciaal de situatie rond de nucleaire programma's van Iran en Noord-Korea. Beide landen koersten volgens hem tussen samenwerking en bedrog. In 2009 hebben beide landen bijvoorbeeld een groot aantal korte en middenlange afstands-raketten

getest, maar Iran heeft recent het IAEA ook toegelaten op een nucleaire verwerkingsplek in Qom, terwijl Noord-Korea zich weer positief uitlaat over de gesprekken van de zes partijen. Iran heeft daarom het aanbod gekregen om uranium voor medische doeleinden in het buitenland te laten verrijken en de VS leken bereid een speciaal gezant naar Pyongyang te sturen. De heer Hancock riep op de dialoog met beide landen te verdiepen om de dreiging van nucleaire wapens te verminderen, zonder daarmee het recht van deze landen te ondermijnen om nucleaire energie voor vreedzame doeleinden te gebruiken. Hij gaf aan veel vertrouwen te hebben in diplomatie, maar erkende tevens dat een striktere houding en sancties van de internationale gemeenschap nodig kunnen zijn als Iran en Noord-Korea zich toch weer afwenden van samenwerking en onderhandelen. Tot slot wees de rapporteur op het gevaar van regionale instabiliteit voor de nucleaire installaties van Pakistan. De EU zou meer druk moeten uitoefenen op de Pakistaanse regering om door middel van sociaal-economisch ontwikkelingsbeleid de oorzaken van terrorisme te bestrijden. Tegelijkertijd zou de EU de pogingen van de Pakistaanse regering moeten steunen om de Taliban te bevechten en haar nucleaire arsenaal veilig te stellen.

- *EU and WEU Council information on European security and defence policy* (rapporteurs: Michael Hancock, Verenigd Koninkrijk, Giacomo Santini, Italië): De EU en de WEU Raad van Ministers publiceren jaarlijks enkele documenten om nationale delegaties, parlementariërs en het brede publiek te informeren over ontwikkelingen in het Europese buitenlands, veiligheids- en defensiebeleid. De belangrijkste publicaties van de EU zijn het «Presidency report on ESDP» en het «Council document on the main aspects and basic choices of the Common Foreign and Security Policy (CFSP)». Het gewijzigde Verdrag van Brussel verplicht de WEU Raad om de Europese Assemblee voor Veiligheid en Defensie jaarlijks te rapporteren over zijn activiteiten. De rapporteurs betoogden dat, sinds de overdracht van de crisismanagementfuncties van de WEU naar de EU, deze jaarlijkse rapportages van de WEU Raad veel aan belang hebben ingeboet, vooral als gevolg van een gebrek aan inhoud. Voorts wezen de rapporteurs erop dat, hoewel deze documenten alle bedoeld zijn om parlementariërs te informeren, deze niet zowel naar het Europees Parlement, als de Assemblee en de nationale parlementen worden gestuurd. Elk document wordt slechts in één van deze parlementaire lichamen behandeld. De rapporteurs wezen op de paradox die hierdoor is ontstaan, namelijk dat het Europees Parlement een volledig rapport ontvangt over het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) en het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB), ook al heeft het weinig invloed op de besluitvorming van de lidstaten op dit puur intergouvernementele terrein, terwijl de Assemblee, bestaande uit leden die in hun nationale parlementen besluiten over de uitzending van civiel en militair personeel, wapenprogramma's en de financiering van veiligheidsonderzoeken, slechts een document ontvangt van weinig praktische en politieke waarde. Nationale parlementen ontvangen zelfs helemaal geen rapportage. De rapporteurs gaven in hun presentatie een kritische analyse van de rapporten van de EU en de WEU Raad, evenals van de antwoorden van de Raad op de aanbevelingen van de Assemblee. Zij hoopten met dit initiatief bij te dragen aan de transparantie en het bewustzijn van het EVDB ten behoeve van parlementariërs en het brede publiek in de hoop dat de publieke opinie ervan kan worden overtuigd dat het de moeite waard is om te blijven investeren in dit aspect van de Europese veiligheid.

Defensiecommissie

- *European maritime surveillance* (rapporteurs: Kurt Bodewig, Duitsland, Tarmo Kuts, Estland, Konstantinos Vrettos, Griekenland): De rapporteurs wezen erop dat 90% van de buitenlandse handel van de EU via water plaatsvindt. Maar liefst 40% van het Europese bruto nationaal product komt voor rekening van de kustregio's van de EU. De maritieme grenzen van Europa zijn daarmee, vanuit het oogpunt van veiligheid, in feite strategische zones. Recent is duidelijk geworden, aldus de rapporteurs, dat de maritieme toegangswegen tot Europa aan verschillende bedreigingen blootstaan, zoals smokkel (drugs, wapens), illegale immigratie, terrorisme en vervuiling. Het belang van surveillance is dan ook toegenomen, zo meenden zij. Ook piraterij bedreigt de Europese handel, waardoor het noodzakelijk is om anti-piraterijsystemen op te zetten, soms op aanzienlijke afstand van de Europese Unie. Er zijn drie instellingen van de EU die als taak hebben om de acties van de nationale overheden op dit terrein te ondersteunen en te coördineren: de European Maritime Safety Agency, Frontex en de European Defence Agency. Daarnaast probeert de EU ook civiele en militaire samenwerking te bevorderen. Het gaat er daarbij vooral om bestaande middelen en informatie samen te brengen, niet om een nieuw instituut op te richten, zo beklemtoonden de rapporteurs. Het doel is niet om één groot Europees systeem in het leven te roepen, maar om gelijksoortige systemen in de maritieme zones van de Europese staten te organiseren. In hun aanbeveling adviseerden zij om de pogingen van de Europese Commissie, haar agentschappen en de Raad te steunen om surveillanceoperaties te coördineren in de maritieme aanvaarroutes en in antipiraterijoperaties. Ook adviseerden zij om de samenwerking te bevorderen met landen aan de Zuidkust van de Middellandse Zee en aan de Atlantische kust van Afrika om effectief alle vormen van smokkel te bestrijden, in het bijzonder drugssmokkel en illegale immigratie. De maritieme antipiraterijoperaties in de Golf van Aden en voor de kust van Somalië zouden moeten worden voortgezet, zo meenden zij. Daarnaast spraken zij hun steun uit voor het initiatief van de Politieke en Veiligheidscommissie van de EU en de Europese Commissie om kustwachten en juridische ondersteuning te trainen in de regio van Yemen, Djibouti, Somalië, Kenya en de Seychellen, evenals voor het verzoeningsproces in Somalië om «rule of law» in dit land terug te brengen.
- *The war in Afghanistan: implications for the region* (rapporteurs: Françoise Hostalier, Frankrijk, Jean-Pierre Kucheida, Frankrijk, Mehmet Tekelioglu, Turkije): In juni had de Defensiecommissie onderzocht welke strategie Europa zou moeten hanteren in Afghanistan. Nu analyseerden de rapporteurs de regionale implicaties van de oorlog in dit land. De regionale dimensie van het conflict groeit met de dag, zo was hun stelling. De oorlog raakt ontwikkelingen in Pakistan, Centraal-Azië, de Kaukasus en Iran. Daarnaast zijn er verschillende vormen van betrokkenheid en rivaliteit van grootmachten als de Verenigde Staten, China, Rusland en India en beïnvloedt de oorlog grote internationale problemen als de smokkel van drugs en wapens. Het Afghaanse volk bevindt zich in het epicentrum van al deze problemen, waarvan het zelf vooral ook slachtoffer is. De internationale gemeenschap erkent de strategische fouten die sinds het begin van de oorlog zijn gemaakt, zo constateerden de rapporteurs, en stelt in een brede benadering sociaal-economische ontwikkeling nu gelijk aan veiligheid en vrede. De rapporteurs verwachtten op middellange termijn positieve resultaten van een grotere Amerikaanse en Europese militaire presentie in het land en van een militair-civiel trainingscorps dat de Afghanen ook daadwerkelijk eigenaar van de institutionele en economische struc-

turen in hun land moet maken. De tegenstanders van de vrede weten daarbij dat zij de tijd aan hun zijde hebben, zo stelden de rapporteurs; het Afghaanse volk is moe en ongeduldig, terwijl de publieke opinie in de Westerse landen zich tegen de militaire inspanningen begint te keren. Het conflict in Afghanistan heeft dus wereldwijde repercussies en het ziet ernaar uit dat het land nog jarenlang een centrum van geopolitieke en geostrategische onrust zal blijven, waar strategieën en allianties continu veranderen, al naar gelang de omstandigheden. Terwijl het conflict al duizenden levens en honderden miljarden euro's heeft gekost, lijkt het dagelijks leven van de burgerbevolking niet te verbeteren. Klimaatverandering en de economische crisis verergeren de situatie en vergroten het risico op een oncontroleerbare machtsverschuiving. Niettemin concludeerden de rapporteurs dat, hoewel de uitkomst van de oorlog onzeker is, Europa een belangrijke rol in deze regio heeft te spelen. De veiligheid van Europa hangt niet alleen af van ontwikkelingen in Afghanistan, zo besloten zij, maar van de situatie in deze hele regio.

In de op deze presentatie volgende discussie voerde het lid **Aasted-Madsen** het woord namens de *Federated Group of Christian Democrats and European Democrats*. Zij herinnerde daarbij aan de pittige discussie die eerder in commissieverband over dit rapport had plaatsgevonden en complimenteerde de rapporteurs met de wijze waarop zij de uiteenlopende meningen over de oorlog in Afghanistan in het rapport hadden verwerkt. Consensus bestond er in ieder geval over de opvatting dat er geen puur militaire oplossing voor Afghanistan is, zo zei zij. Nederland heeft altijd gepleit voor een brede («3-d») benadering, waarbij het ontwikkelingsgeld wordt ingezet, waar de militairen zijn. Mevrouw Aasted deed verslag van het gesprek dat zij in oktober tijdens de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties had gevoerd met de Afghaanse ambassadeur bij de VN. Hij had Nederland gesmeekt om in zijn land te blijven. Als wij daar nu weggaan, zo vroeg mevrouw Aasted, wat is dan de zin geweest van het grootste offer dat veel militairen daar gebracht hebben? Op civiel-militair gebied is er de afgelopen jaren veel goed werk verricht in Afghanistan, zo meende zij. Maar misschien heeft Europa de lat te hoog gelegd door het afgelopen najaar perfecte democratische verkiezingen te eisen. Tot slot hechtte mevrouw Aasted eraan het standpunt toe te lichten dat de Nederlandse Tweede Kamer onlangs had ingenomen inzake de toekomstige Nederlandse betrokkenheid bij Afghanistan. Een meerderheid van de Kamer heeft weliswaar gezegd de huidige missie volgend jaar niet te willen verlengen, maar de reden daarvoor was niet dat men geen vertrouwen meer had in de missie zelf. Het betrof geen principieel nee, aldus mevrouw Aasted. Een meerderheid van de Kamer meent dat het Nederlandse leger voorlopig voldoende heeft gedaan en het maximum van zijn draagkracht heeft bereikt. Dat neemt niet weg dat, als er een nieuw verzoek van de VN of de NAVO zou komen, Nederland zo'n verzoek op eigen merites zou beoordelen.

- *European Union support for UN peacekeeping operations – reply to the annual report of the Council* (rapporteurs: **Ine Aasted-Madsen**, Nederland, René Rouquet, Frankrijk): Sinds de jaren negentig is het aantal vredesmissies van de VN aanzienlijk toegenomen. De VN maakt daarbij in toenemende mate gebruik van «regionale arrangementen», op basis van hoofdstuk VIII van het Handvest van de Verenigde Naties. De EU is zo'n regionaal arrangement en heeft in totaal al zes militaire missies onder VN-mandaat uitgezonden. Dit waren overbruggingsmissies of missies waarbij de EU de missie overnam van de VN of andere internationale partners. De rapporteurs concentreerden zich in hun bijdrage op twee grote EVDB-missies: EUFOR Tsjaad en EUFOR

Althea. In Tsjaad hebben troepen van de EU na een verblijf van precies een jaar op 15 maart 2009 de missie overgedragen aan de VN-macht MINURCAT II. In een vijandige omgeving was dit een missie met een hoog risico en dus een echte test voor het EVDB, zo stelden de rapporteurs. Het hoofddoel was het veiligstellen van de levering van humanitaire hulp aan vluchtelingenkampen en in deze missie is EUFOR Tsjaad goed geslaagd, was hun opvatting. Zij spraken de hoop uit dat MINURCAT II zou kunnen voortbouwen op dit succes en zou kunnen leren van de lessen die de EUFOR-missie had getrokken. Bosnië-Herzegowina is het land waar de grootste variëteit aan EVDB-instrumenten wordt ingezet. De EU doet haar best deze verschillende missies goed te coördineren, maar de politieke situatie in het land blijft uitermate gespannen. Veel internationale actoren hebben aangegeven het kantoor van de Hoge Vertegenwoordiger graag te willen sluiten en zijn bevoegdheden over te dragen aan de Bosnische autoriteiten. Die slagen er echter niet in aan de daarvoor gestelde voorwaarden te voldoen. Het mandaat voor EUFOR Althea is dan ook verlengd tot het einde van 2010. Tijdens een werkbezoek van de rapporteurs aan Bosnië had de EUFOR-commandant ter plaatse laten weten dat hij de voorkeur had voor een tweejarig mandaat, aan het einde waarvan zijn troepenaantal tot 200 zou zijn teruggebracht. Hoofdtak van EUFOR Althea in deze periode zou moeten zijn het trainen en adviseren van een gendarmeriemacht. Het lid **Aasted-Madsen** voegde hier enkele observaties aan toe, die haar zorgen baarden voor de toekomst van het land. In een gesprek met de Bosnische Permanente Vertegenwoordiger bij de VN was haar duidelijk geworden dat de aanwezigheid van de Hoge Vertegenwoordiger in Bosnië veel lokale politici in staat stelt voor hun eigen, nauwe belangen te blijven werken, zonder gedwongen te worden tot samenwerking. Ook was haar tijdens het werkbezoek aan Bosnië gebleken dat kinderen die uit gemengde huwelijken geboren worden, gedwongen worden een nationaliteit te kiezen. En tot slot was haar opgevallen dat op Bosnische scholen drie soorten geschiedenisboeken worden gebruikt met ieder een eigen Servische, Kroatische of Moslimversie van de geschiedenis.

Technologie en Ruimtevaart Commissie

- *Strengthening the European Defence Technological and Industrial Base (EDTIB) – reply to the annual report of the Council* (rapporteurs: Claire Curtis-Thomas, Verenigd Koninkrijk, Edward O'Hara, Verenigd Koninkrijk): Met twee recente richtlijnen heeft de Europese Commissie geprobeerd een positie in te nemen als toezichthouder op beslissingen betreffende de defensie-industrie in de EU-lidstaten. Daarmee hoopt zij deze industrie meer een gemeenschapskarakter te geven en zo te komen tot een European Defence Technological and Industrial Base (EDTIB). De rapporteurs wezen er echter op dat in artikelen 346 en 348 van het Verdrag van Lissabon is bepaald dat het terrein van de defensie-industrie grotendeels buiten de competentie van de EU valt en een prerogatief van de lidstaten blijft. Daarmee is de EDTIB in feite niet meer dan een optelsom van de nationale defensie-industrieën, met de toegevoegde waarde van een gezamenlijke benadering van landen die zowel lid zijn van de EU als van de NAVO. De EDTIB heeft dus drie dimensies, legden de rapporteurs uit: nationaal, Europees en transatlantisch. De EDTIB in huidige vorm is onvoldoende geïntegreerd om daadwerkelijk een vervanging te kunnen zijn voor wat ieder land voor zich produceert en aanschaft. De rapporteurs voorspelden dat de EDTIB – zonder de stimulans van een grote internationale crisis – zich voorlopig alleen zal blijven ontwikkelen door vrijwillige ad hoc initiatieven tot Europese samenwerking in sectoren die een dermate

grote investering vereisen, dat ze nationale middelen overstijgen (bijvoorbeeld de ruimtevaartindustrie). Dergelijke samenwerking zou kunnen worden uitgebreid tot de maritieme en landgebonden sectoren en tot de nieuwe netwerktechnologieën, zo meenden zij. Feitelijk beschikt Europa al over een militair-industrieel complex van wereldwijd belang, maar dit is samengesteld uit grote en kleine nationale defensie-industrieën. Voor nationale lidstaten kan de beweging naar een EDTIB tegelijkertijd zowel een uitdaging als een risico zijn, zo besloten de rapporteurs.

Commissie voor Parlementaire en Publieke Relaties

- *Models and structures of interparliamentary cooperation* (rapporteur: Hendrik Daems, België): Dit rapport was een vergelijkende studie naar verschillende vormen van interparlementaire samenwerking, tegen de achtergrond van de vele initiatieven om gedachtewisseling tussen nationale parlementariërs te bevorderen. Elke regio in de wereld heeft tegenwoordig een eigen interparlementaire groep. Sceptici bekritiseren vaak de verspilling van middelen en het gebrek aan concrete en zichtbare resultaten van deze assemblees. Maar de rapporteur betoogde dat er juist een groeiende behoefte is aan formeel contact tussen parlementariërs, dat geleid heeft tot verschillende soorten organisaties, afhankelijk van de geschiedenis, de omstandigheden en de politieke doelen. Aan de hand van een vergelijking van verschillende interparlementaire overlegorganen had de rapporteur een overzicht gemaakt van bestaande praktijken en procedures met bijbehorende voor- en nadelen. Op basis hiervan deed hij voorstellen ter verbetering van de werkwijze van de Europese Assemblee voor Veiligheid en Defensie/WEU-Assemblee, één van de langst bestaande instellingen op dit gebied.
- *European security and enlargement: shifts in public opinion* (rapporteurs: John Greenway, Verenigd Koninkrijk, Alejandro Muáoz Alonso, Spanje): De rapporteurs bogen zich over de discussie die in de Europese Unie gevoerd wordt over de mogelijke toetreding van landen op de Balkan en Turkije. Na de grote uitbreiding in 2004 lijkt het proces vertraagd, waardoor kandidaat-landen de indruk kunnen krijgen dat zij met steeds strengere eisen van de EU worden geconfronteerd. Dit kan het enthousiasme over Europa in de publieke opinie in deze landen temperen, met als gevolg dat deze kandidaten meer in zichzelf gekeerd raken en een ervaring van nationalisme ervaren. Het gevolg daarvan kan weer zijn dat de noodzakelijke hervormingen voor toetreding tot de EU geblokkeerd worden in de betreffende nationale parlementen. De rapporteurs deden suggesties om deze vicieuze cirkel te doorbreken. Het belangrijkste daarbij leek hen dat er meer zichtbaarheid wordt gegeven aan de meest overtuigende reden voor uitbreiding: de grotere veiligheid die een uitgebreid Europa kan bieden. Uitbreiding van de EU naar het schiereiland van de Balkan zal een einde maken aan de instabiliteit in deze regio, meenden de rapporteurs. Bovendien is de toetreding van Turkije essentieel als regionale bemiddelaar en als brug naar het Midden-Oosten. Daarnaast zou de EU met Turkije een directe link hebben naar de landen en de energiebronnen in de Kaukasus, was hun conclusie.

Toespraken in de plenaire vergadering

Alle toespraken die tijdens de plenaire vergadering zijn gehouden, zijn integraal terug te vinden in het woordelijk verslag van de zitting op de website <http://www.assembly-weu.org/en/documents/>

sessions_ordinaires/session.php?id_session=54 . Hieronder volgt een samenvatting van de meest relevante bijdragen.

De tijdens deze sessie herkozen president van de Assemblee, de Britse afgevaardigde Robert Walter, besteedde tijdens zijn openingstoespraak veel aandacht aan de bestaansreden van dit interparlementaire overlegorgaan. Tijdens het ratificatieproces en in de aanloop naar de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon had hij veel tijd besteed aan het uitdragen van het belang van democratische controle op het Gemeenschappelijke Buitenlands, Veiligheids- en Defensiebeleid (GBVDB) van de EU, zo zei hij. Het is dit jaar tien jaar geleden dat de regeringen van de EU het Europese Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB) hebben gelanceerd. Een belangrijke doelstelling van het Verdrag van Lissabon was om te komen tot verdere codificering van het Gemeenschappelijke Buitenlands en Veiligheidsbeleid en, als onderdeel daarvan, van het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid, zoals het voortaan wordt genoemd. De vroegere secretaris-generaal van de Europese Raad en tevens Hoge Vertegenwoordiger voor het GBVB wordt in deze nieuwe constellatie de vice-president van de Europese Commissie, belast met Externe Betrekkingen. Ook stelt het Verdrag van Lissabon lidstaten die beschikken over grotere militaire capaciteiten, in staat om zich te organiseren ten behoeve van crisismanagementtaken, indien zij dat wensen. Deze clause van «permanent gestructureerde samenwerking» wordt door sommigen gezien als de basis voor een toekomstige defensieunie. Volgens de heer Walter was dit niet realistisch. Als er al een gemeenschappelijke defensieunie zou komen, dan zouden alle lidstaten daar vanaf het begin lid van moeten zijn, zonder landen daarvan uit te sluiten, zo meende hij. Het Verdrag van Lissabon voorziet niet in een gemeenschappelijk defensiebeleid, benadrukte hij, en bevat geen bindende clause voor wederzijdse assistentie. In artikel 42 van het Verdrag voor de Europese Unie wordt weliswaar naar gemeenschappelijke defensie verwezen, maar wel specifiek in verband met de NAVO. Het is daarom van belang, vond de heer Walter, dat er meer energie zou worden gestoken in de verbetering van de relatie tussen de EU en de NAVO. Die verhouding is immers nog steeds niet zonder problemen, was zijn stelling. Een oplossing voor deze moeizame samenwerking zou kunnen worden gevonden door Turkije in de EVDB-structuren dezelfde status te geven die het als geassocieerd lid van de WEU genoot. In de verhouding met de Verenigde Staten zouden de EU-lidstaten, als het gaat om veiligheid en defensie, meer moeten inzetten op een gemeenschappelijk EU-standpunt dan op hun bilaterale dialoog. De heer Walter pleitte voor een reguliere, alomvattende strategische EU-VS-dialoog. Voorwaarde daarvoor is wel dat de EU bereid is om met één stem te spreken, meende hij. Hij had de indruk dat de Europese Raad aarzelde om de nieuwe mogelijkheden van het Verdrag van Lissabon volledig te benutten. Niettemin signaleerde hij dat op een aantal terreinen praktische vooruitgang was geboekt, bijvoorbeeld inzake de flexibiliteit en de inzetbaarheid van de «battle-groups». Ook lijkt er consensus te bestaan over de noodzaak om civiele EVDB-missies in te zetten als een effectief instrument voor crisismanagement. De Raad heeft voorts een directoraat voor geïntegreerde civiel-militaire crisismanagement en -planning in het leven geroepen als onderdeel van de Europese Dienst voor Externe Actie. De president signaleerde daarnaast dat onder het Zweeds voorzitterschap een Europees maritiem surveillancesysteem is opgericht. De ambities van de EU op het gebied van buitenland en veiligheidsbeleid zijn echter niet goed te rijmen met de krimpende nationale defensiebudgetten, waaruit het geld afkomstig is voor personeel en materiaal voor de EVDB-missies, oordeelde de Brit. Deze financiële beperkingen zouden volgens hem een stimulans kunnen zijn om in de defensie-industrie tot standaardisatie en interoperabiliteit te komen. Europese samenwerking in

het Europees Defensieagentschap (EDA) zou een deel van de oplossing kunnen zijn. De heer Walter zei dat het EDA met een budget van € 31 mln. te kampen heeft met onderfinanciering en daardoor haar rol als centrale organisatie voor Europees beleid voor technologische onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma's op het gebied van defensie, niet waar kan maken. Als de lidstaten echt werk willen maken van het EVDB, zullen zij daar ook de financiële middelen voor uit moeten trekken, concludeerde hij. De EU moet de kloof overbruggen tussen de mooie verhalen over EVDB en de uitvoeringspraktijk. De Europese Veiligheids- en Defensie-assemblee vervult een unieke rol in het belichten van deze uitdagingen. Nationale parlementariërs zijn zich immers enerzijds zeer bewust van de beperkingen in de overheidsuitgaven, terwijl ze door hun werk in de Assemblee ook beschikken over de informatie om met een internationale blik naar Europese defensieaangelegenheden te kijken. Het is daarom essentieel, zo besloot de heer Walter, dat de Assemblee zijn democratisch toezicht op vitale gemeenschappelijke defensie- en veiligheidsbelangen voortzet.

De Zweedse staatssecretaris van Defensie, Håkan Jevrell, deed verslag van de wijze waarop zijn land het afgelopen halfjaar het voorzitterschap van de Europese Unie heeft ingevuld op het gebied van veiligheid en defensie. Hij schetste daarbij de achtergrond van het tienjarige jubileum van het EVDB: de EU heeft onder eigen vlag inmiddels 22 missies en operaties uitgezonden, bestaande uit in totaal 70 000 troepen, verspreid over vier continenten. De EU is daarmee een speler geworden die ertoe doet in de internationale gemeenschap en de verwachtingen van haar rol zijn daarmee evenredig toegenomen. Om het EVDB een meer solide basis te geven heeft Zweden prioriteit gegeven aan vier militaire kwesties en drie civiele kwesties, stelde de heer Jevrell. De prioriteiten op militair gebied waren:

- het vergroten van de flexibiliteit en de bruikbaarheid van de EU battlegroups;
- het vergroten van de samenwerking en coördinatie in maritieme surveillance;
- het vergroten van de transparantie en harmonisatie op de Europese defensiemarkt;
- het versterken van samenwerking in de ontwikkeling van civiel-militaire capaciteit.

Zweden ziet het gebruik van de EU battlegroups als een instrument om de nationale defensie van de lidstaten te hervormen. Het militaire concept dat hieraan ten grondslag ligt is adequaat, aldus de staatssecretaris, maar hij zette vraagtekens bij de politieke wil om een battlegroup binnen tien dagen in te zetten. Als de bestaande capaciteit niet of te weinig gebruikt zou worden, kan dit gevolgen hebben voor de bereidheid van lidstaten om middelen ter beschikking van de battlegroups te stellen. Zijn land vond het dus nodig om de politieke discussie over het gebruik van dit instrument aan te zwengelen. Als gevolg hiervan heeft de Europese Raad richtlijnen opgesteld die het mogelijk maken de battlegroups flexibeler in te zetten. Inzake maritieme surveillance schetste de heer Jevrell de wijze waarop Zweden heeft geprobeerd bestaande netwerken met elkaar te verbinden en projectcoördinatie te verbeteren. In november 2009 heeft de Raad conclusies aangenomen inzake de totstandkoming van een Geïntegreerde Maritieme Surveillance. Zweden heeft gewerkt aan eerlijke concurrentie op een open Europese markt voor defensieuitrusting om aldus de defensie-industrie van de EU sterker te maken op de wereldmarkt. Dit heeft ertoe geleid dat in november de ministers van Defensie een politieke verklaring hebben aangenomen inzake een open en transparante «European Defence Equipment Market» en het EDA hebben gevraagd een routekaart voor haar toekomstig werk te maken. Zweden heeft de lidstaten ook aangespoord om tot betere planning in de

ontwikkeling en het gebruik van civiele en militaire middelen te komen. Hiertoe zal een werkplan worden gemaakt in de eerste helft van 2010, waarbij de aandacht vooral uitgaat naar transport, logistiek, communicatie, medische ondersteuning, beveiliging en bescherming. De heer Jevrell lichtte toe dat op civiel gebied zijn land de volgende prioriteiten had gesteld voor het EVDB:

- het vermogen van lidstaten om civiel personeel uit te zenden;
- versterking van de capaciteit voor «rapid response»;
- de positie van vrouwen (aangeduid als het «gender» perspectief).

In een aantal civiele EU-missies kampt men met een hoge graad van onderbezetting, zo stelde hij. Door de lidstaten aan te sporen ervaringen en «best practices» uit te wisselen heeft Zweden geprobeerd te bewerkstelligen dat er op nationaal niveau maatregelen worden genomen om tekorten in civiel personeel aan te vullen. Daarbij verwachtte de staatssecretaris vooral veel effect van een goede samenwerking met de sectoren Justitie en Binnenlandse Zaken. Om de capaciteit voor «rapid response» te verbeteren wordt het beschikbare personeel voor de «Civilian Response Teams» verdubbeld en wordt dit instrument van flexibele procedures voorzien. Ook is er onder het Zweedse voorzitterschap een principebeslissing genomen over een permanente capaciteitsvoorziening voor strategisch materiaal. Om tot een grotere operationele effectiviteit van missies te komen, is onder Zweedse leiding besloten om tijdens rekrutering en training meer aandacht te besteden aan de positie van vrouwen.

De heer Jevrell beschreef kort de situatie rond de missies in Bosnië en voor de kust van Somalië, Althea en Atalanta. Hij pleitte ervoor dat de EU zich pragmatisch en flexibel opstelt bij de overdracht van haar militaire aanwezigheid in Bosnië. Een dergelijke transitie moet consistent zijn met de politieke en veiligheidssituatie in het land, vond hij. Operatie Atalanta zal in 2010 worden voortgezet, waarbij de EU verder zal inzetten op versterking van de Somalische veiligheidssector. 2009 was het jaar waarin de civiele EVDB-missies volwassen zijn geworden, aldus de heer Jevrell, met inmiddels ongeveer 2600 mensen die dit jaar onder die vlag zijn uitgezonden. Voorts wees hij op het belang van verdergaande samenwerking met internationale partnerorganisaties als de VN, de NAVO en de Afrikaanse Unie. De inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon, zo besloot de staatssecretaris, moet er onder andere toe leiden dat er uiterlijk in april 2010 een beslissing kan worden genomen over de organisatie en het functioneren van de Europese Dienst voor Externe Actie. Naar aanleiding van het Verdrag heeft Zweden ook een discussie aangezwengeld over de «permanent gestructureerde samenwerking» en de reikwijdte van artikel 42.7 inzake wederzijdse assistentie in geval van gewapende agressie. De ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie hebben, tot slot, onlangs een verklaring aangenomen over de toekomstige ontwikkeling van het EVDB.

De permanente vertegenwoordiger van Spanje bij de WEU Raad en de Politieke en Veiligheidscommissie van de EU, de heer Carlos Fernández Arias Minuesa, schetste de inzet van het aankomende Spaanse voorzitterschap. Dit zou vooral in het teken staan van de implementatie van het Verdrag van Lissabon, voorspelde hij. Het Verdrag biedt burgers de mogelijkheid om wetgeving te introduceren en het Spaanse voorzitterschap is voornemens om een brede publieke consultatie over dit voorstel te organiseren. Daarnaast zou Spanje zich inzetten voor toetreding van meer landen tot de Europese Conventie voor de Rechten van de Mens. Uiterlijk in april 2010 zou de Europese Dienst voor Externe Actie operationeel moeten zijn. Volgens Spanje zou deze dienst autonoom moeten zijn met een eigen budget. De staf zou evenredig moeten worden betrokken van de Commissie, de Raad en de lidstaten.

Met respect voor de Kopenhagencriteria is Spanje voornemens om

voortgang te boeken inzake de toetreding van Turkije tot de EU. Dit land kan een stabiliserende rol spelen in het Middellandse Zeegebied, zo dacht de heer Minuesa. De Turkse aanmelding voor het lidmaatschap zou dan ook op technische criteria moeten worden beoordeeld, in plaats van op politieke criteria. Het toetredingsproces voor Kroatië is in een gevorderd stadium en zou in 2010 afgerond kunnen worden. Spanje zou als EU-voorzitter streven naar een intensievere dialoog met de landen van de westelijke Balkan over de adoptie van Europese standaarden. Voorts zal er onder Spaans voorzitterschap een reeks aan internationale toppen georganiseerd worden van de EU met belangrijke internationale spelers, zoals het Caraïbisch gebied en de Latijns-Amerikaanse landen, de Verenigde Staten, Canada, Mexico, Rusland en Japan. Tot slot gaf de heer Minuesa aan dat zijn land zich extra zou willen inzetten voor het bereiken van een Europese consensus over de regulering van wapenhandel en de bescherming van mensenrechten, evenals voor versterking van de EU-capaciteit voor crisismanagement.

Benoemingen

Op woensdag 2 december is het lid **Blom** voor de termijn van een jaar herkozen als één van de tien vice-presidenten van de Europese Assemblée voor Veiligheid en Defensie.

De voorzitter van de delegatie,
Blom

De griffier van de delegatie,
Westerhoff